

УДК 327.7:061.1.НАТО

Роль Північноатлантичного альянсу у боротьбі із сучасними «жорсткими» та «м'якими» загрозами

О.С. ВОНСОВИЧ

Київська гуманітарна академія, м.Київ, Україна, E-mail: sefinrof@ipnet.ua

Авторське резюме

Дослідження ролі Північноатлантичного альянсу у боротьбі із сучасними «жорсткими» та «м'якими» загрозами обумовлене підвищенням рівня напруженості та конфліктогенності в світі. Видозміна типів викликів і загроз спонукає НАТО до вироблення сучасних механізмів та інструментів протидії. Альянс залишається провідною міжнародною безпековою організацією, яка на основі колективного підходу забезпечує глобальну та регіональну безпеку. В статті подано характеристику «м'якої» та «жорсткої» сили, «м'якої» та «жорсткої» безпеки, «розумної сили». Визначено, що, враховуючи нові виклики та загрози міжнародній безпеці, з боку НАТО була розроблена нова концепція «розумної оборони», яка заохочує країни до максимальної ефективності витрат на оборону завдяки ретельнішому визначенню пріоритетів, спеціалізації та багатонаціональній співпраці у сфері придбання сучасних озброєння та військової техніки, обладнання. Доведено, що при домінуванні «жорстких» загроз та регіональної біполярності, НАТО залишатиметься, як і в часи «холодної війни», основним стовпом європейської колективної безпеки й оборони. Обґрунтовано тезу про те, що подальші ініціативи НАТО щодо боротьби із «жорсткими» та «м'якими» загрозами повинні набувати універсального характеру, а також відповідати сучасним воєнно-політичним реаліям та ситуації в світі. Ліквідація застарілих методів та процедур протидії викликам і загрозам забезпечить більш високий рівень ефективності проведення різного роду операцій та місій.

Ключові слова: НАТО, безпека, загрози, виклики, співробітництво, операції, місії.

Role of North Atlantic Alliance in struggle with modern «hard» and «soft» threats

O.S. VONSOVYCH

Kyiv academy for the humanities, Kyiv, Ukraine, E-mail: sefinrof@ipnet.ua

Abstract

Investigation of NATO's role in struggle with modern «hard» and «soft» threats conditioned by rising of level of tension and conflicts in the world. Kind's changing of types of challenges and threats stimulates NATO to producing modern counteraction's mechanisms and instruments. Alliance stays leading international security organization, which bases on cooperative approach, and provides global and regional security. In this article description of «soft» and «hard» power, «soft» and «hard» security, «smart power» are given. Defined, that by NATO was developed new concept of «smart defence», taking into consideration new challenges and threats of international security, which draws countries to maximal effectiveness of defence expenditure by more narrow defining priorities, to specializing and multilateral cooperation in the field of buying new weapons and military equipment. Proved, that in case of «hard» threats dominating and regional bipolarity, NATO will still as a main point of European cooperative security and defence, as it was at «cold war» period. Argued thesis, that following NATO's initiatives concerning struggle with «hard» and «soft» threats should get an universal character, and also correspond with modern realities of military and policy spheres in the world. The elimination of old methods and procedures of counteraction of challenges and threats will provide higher level of effectiveness of different kinds of operations and missions.

Key words: NATO, security, threats, challenges, cooperation, operations, missions.

Постановка проблеми. Основною проблемою, яку досліджує автор у даній статті, – є визначення та обґрунтування чинників і обставин, які обумовлюють об'єктивну високу роль Північноатлантичного альянсу у боротьбі із сучасними «жорсткими» та «м'якими» загрозами на сьогоднішній день у світі. Дослідження даної проблеми є важливим з точки зору подання сучасного бачення безпекової діяльності НАТО щодо протидії прояву різного роду конфліктогенних чинників, які трансформують та породжують нові виклики і загрози безпеці.

Аналіз досліджень і публікацій. Серед вітчизняних авторів, які досліджували дану проблематику, автор виділяє наступних: Б. Парохонський, О. Полторацький, О. Потехін,

О. Резнікова, І. Тодоров, Г. Яворська. В їх роботах були досліджені такі питання, як: участь НАТО в боротьбі проти сучасного міжнародного тероризму, глобалізація системи безпеки, Зміни міжнародного безпекового середовища в пост біполярну добу та ряд інших. Серед зарубіжних важливими є праці таких авторів, як: Зб. Бжезінський, С. Волт, Д. Йост, Дж. Най, Й. Столтенберг. Ними були проаналізовані та обґрунтовані наступні питання: місце НАТО в глобальній та регіональній системах безпеки, особливості трансформаційних процесів у рамках Альянсу, концептуальні засади «жорсткої» та «м'якої» сили й безпеки, сучасні аспекти розвитку багатостороннього співробітництва та ряд інших. Також автором були використані

ні матеріали із офіційного веб-сайту НАТО та ЗМІ.

Мета дослідження – дослідити роль Північноатлантичного альянсу у боротьбі із сучасними «жорсткими» та «м'якими» загрозами.

Виклад основного матеріалу. У науковий обіг концепцію поєднання у світовій політиці «м'якої» і «жорсткої» сили запровадив Джозеф С. Най. Публікації Дж. Ная дають підстави вважати, що «м'яку» чи «жорстку» («тверду») позицію у світовій політиці може займати будь-яка країна, але все ж вплив, переконливість, практична значимість тієї чи іншої позиції визначається, зрештою, тим, що собою являє країна, яке місце вона посідає в геополітичній архітектоніці глобалізованого світу [3].

За Дж. Насем, «м'яка сила» – це можливість отримати бажане в зовнішній/світовій політиці завдяки залученню співучасників суперечки, конфлікту до діалогу, до переговорів, до обміну думками, зрештою – до співпраці [4]. Тобто йдеться про політичні, дипломатичні, гуманітарні засоби розв'язання/знання проблеми, що виникла у світовій політиці. Однак «м'яка сила» не є засобом розв'язання всіх проблем. Інструментами «м'якої сили» краще досягаються такі цілі, як стимулювання демократії, захист прав людини, гарантії свободи слова, друку тощо. В основі «жорсткої сили» – примушення, шантаж, тиск політичний, економічний, і досить дієвим засобом впливу на опонента став нині тиск інформаційний. Джерелом і головним механізмом за «жорсткої/твердої» сили впливу і головним механізмом тиску на опонента в міжнародних відносинах традиційно залишаються збройні засоби.

Традиційна «жорстка безпека» («hard security») переслідує цілі: побудови взаємин у сфері оборони, створення об'єднаних військових сил, відповідної інфраструктури тощо. В сучасну епоху, із загостренням загроз тероризму, співробітництво в галузі забезпечення «жорсткої безпеки» містить у собі широкий спектр відмінних типів співробітництва, серед яких: співробітництво в галузі правопорядку, розвідки та в юридичній сфері. «М'яка безпека» («soft security») переслідує цілі: побудови демократичної співдружності, заснованої на ліберально-демократичних цінностях, дотримання і захист прав людини, вирішення проблем у сфері економіки, навколишнього середовища, підтримки миру і стабільності в їхньому спільному просторі.

Слід зазначити, що між «жорсткими» і «м'якими» загрозами немає чіткої межі. Крім того, важливо, що їхня дія в багатьох випадках має ефект взаємного підсилення. Найважливіше, що «м'які» загрози за певних умов здатні легко перетворюватися на «жорсткі», а деякі загрози здатні належати до обох типів одночасно. Випадки, коли кошти, отримані від торгівлі наркотиками та нелегальної міграції, ви-

користовуються на фінансування незаконної діяльності терористичних угруповань, можуть бути прикладом того, як терористичні організації перетворюють «м'які» загрози на «жорсткі» [2, с. 8]. Через це тероризм на сьогодні розглядається водночас і як «жорстка», і як «м'яка» загроза.

У західній політичній науці з'явився навіть спеціальний термін – «розумна сила» (англ. «smart power»), яка визначається як здатність актора поєднувати у собі елементи жорсткої сили і м'якої сили таким чином, щоб вони взаємно доповнювали один одного задля дійового й ефективного просування намірів актора.

Згідно з Дж. Насем, «розумна сила» – це здатність поєднувати жорстку і м'яку силу для формування виграної стратегії [12, р. 7]. «Розумна сила» включає стратегічне застосування дипломатії, переконання, розвиток компетенцій, проектування влади і впливу економічно ефективними способами, що мають політичну і соціальну легітимність, – по суті, застосування військової сили та всіх форм дипломатії.

Враховуючи нові виклики та загрози міжнародній безпеці, з боку НАТО була розроблена нова концепція «розумної оборони», яка охоплює країни до максимальної ефективності витрат на оборону завдяки ретельнішому визначенню пріоритетів, спеціалізації та багатонаціональній співпраці у сфері придбання сучасних озброєння та військової техніки, об'єднання [14].

Проте, на сьогоднішній день головна роль НАТО полягає у здатності забезпечувати саме «жорстку безпеку», суверенітет та територіальну цілісність держав-членів і реагувати на глобальні виклики безпеці. Також до провідних ролей НАТО відноситься реагування на нові нетрадиційні «м'які загрози», такі як тероризм, піратство, розповсюдження зброї масового знищення та ін.; нова роль НАТО в боротьбі з тероризмом (обмін розвіданими між мінімумом держав-членів, суворі секретність та здатність до швидкого реагування); нова воєнна роль – розвиток європейського ударного угруповання, яке здатне брати участь на рівних позиціях з армією США в конфліктах високої напруженості; нова роль Альянсу в забезпеченні енергетичної безпеки [1, с. 505]. Головним безпековим зобов'язанням НАТО є забезпечення «жорсткої безпеки» та територіальної цілісності держав-членів та реагування на глобальні виклики безпеці. Прикладом виконання таких зобов'язань є наступні операції, проведені Альянсом:

НАТО у Боснії і Герцеговині. Із 1995 до 2004 року під проводом НАТО здійснювалась операція з підтримання миру в Боснії і Герцеговині, що допомагала гарантувати безпеку та сприяла відновленню країни після війни 1992 – 1995 років. На сьогоднішній день продовжується розвиток стратегічного співробітництва

між НАТО та Боснією і Герцеговиною. Основну увагу уряд країни приділяє таким важливим питанням, як розвиток демократичного, інституційного та безпекового секторів, а також проведення реформ в оборонній сфері [10]. Також Боснія і Герцеговина активно підтримує діяльність місії НАТО в Афганістані та проводить співробітництво із союзниками та іншими країнами по багатьох напрямках.

НАТО у Косово. Вступивши на територію Косова в червні 1999 року, щоб покласти край поширеному насильству і зупинити гуманітарну катастрофу, війська Сил для Косова (КФОР) продовжують забезпечувати відчутну присутність на всій території та зберігати мир, встановлений зусиллями НАТО майже десятиліття тому. НАТО і КФОР продовжуватимуть співпрацювати з владою на всій території Косова, а беручи до уваги їхній оперативний мандат, сили КФОР співпрацюватимуть і надаватимуть допомогу ООН, ЄС та іншим міжнародним організаціям, щоб сприяти розбудові стабільного, демократичного, багатоетнічного і мирного Косова [11].

НАТО в Афганістані. Операція НАТО в Афганістані є найзначнішою з усіх, що до теперішнього часу виконувалися Альянсом. Проведення операцій в Афганістані також спричинило розвиток низки ініціатив, програм та угод, які виконуються не тільки країнами-членами НАТО, а й часто – спільно з низкою країн-партнерів. Вони спрямовані на надання підтримки військам на місцях і поглибленню відносин з урядом Іламської Республіки Афганістан. На Лісабонському саміті НАТО в листопаді 2010 року НАТО та Афганістан ще раз підтвердили свої довгострокові зв'язки підписанням Декларації про довгострокове партнерство [9]. Цей документ засвідчує зобов'язання НАТО в Афганістані, виконує роль політичних рамок майбутньої поглибленої співпраці, зокрема, в галузі розбудови Сил національної безпеки Афганістану та реформування сектора безпеки.

НАТО та Ірак. На Стамбульському саміті в червні 2004 року союзники по НАТО забули про свої розбіжності та погодилися взяти участь у міжнародній діяльності, спрямованій на надання допомоги Іраку в формуванні боєздатних і підзвітних демократичним структурам сил безпеки. Результатом цього стало утворення Навчальної місії НАТО в Іраку. У наданні допомоги в проведенні підготовки в Іраку або поза його межами беруть участь усі країни-члени НАТО, допомагаючи фінансово або безоплатно передаючи техніку й обладнання. З огляду на активізацію, останнім часом, дій з боку ІДІЛ (Ісламська держава Ірак та Ліванта) на території Іраку, Туреччина виступила з ініціативою провести екстрену зустріч посланців НАТО для того, щоб обговорити координацію бойових дій проти бойовиків ІДІЛ

та курдських сепаратистів. У відповідь на запропоновану ініціативу Генеральний секретар НАТО Й. Столтенберг заявив, що Анкара скористалась четвертою статтею Північноатлантичного договору, яка дає право членам НАТО збирати нараду союзників у випадку загрози своєї безпеки або територіальної цілісності [7]. Такі дії з боку НАТО підтверджують спрямованість її політики на боротьбу із «жорсткими загрозами».

Таким чином, вищезазначені операції демонструють ефективність та дієвість НАТО у забезпеченні безпеки як на регіональному, так і на глобальному рівні. Альянс як головний контрибутор міжнародної безпеки у певних випадках вимушений застосовувати «жорстку силу» для врегулювання криз, цим НАТО демонструє свою готовність діяти як позитивний фактор змін і здатність виконувати завдання із гарантування безпеки в ХХІ сторіччі.

Іншими зобов'язаннями Північноатлантичного альянсу є наступні: реагування на нові нетрадиційні «м'які загрози», такі як тероризм, піратство, розповсюдження зброї масового знищення та ін.; боротьба з тероризмом (обмін розвіданими між мінімумом держав-членів, суворі секретність та здатність до швидкого реагування); розвиток європейського ударного угруповання, яке здатне брати участь на рівних позиціях з армією США в конфліктах високої напруженості; забезпечення енергетичної безпеки; розвиток та поширення демократичних цінностей у світі [1, с. 505]. Прикладами застосування «м'якої сили» є наступні операції:

Операція «Активні зусилля». Ця операція була розгорнута внаслідок негайного реагування НАТО на терористичні напади, вчинені на Сполучені Штати Америки 11 вересня 2001 року. На сьогоднішній день в рамках цієї операції передбачені наступні завдання: підтримання безпеки на морі та захист судноплавства, контроль підозрілих суден, тісніша співпраця з країнами-партнерами [13]. Під час проведення операції «Активні зусилля» НАТО накопичила унікальний досвід стримування терористичної діяльності в Середземному морі. Він може бути застосований у ширших міжнародних масштабах у боротьбі з тероризмом, зокрема в плані протидії розповсюдженню й контрабанді зброї масового знищення, а також в плані посилення співробітництва з країнами, що не є членами НАТО, та цивільними структурами.

Операція «Океанський щит». Грунтуючись на двох попередніх операціях з боротьби з піратством, проведених НАТО («Еллайд провайдер» 2008 р. та «Еллайд протектор» 2009 р.), операція «Океанський щит» в основному зосереджується на протидії піратству на морі. Судна НАТО виконують завдання із ведення спостереження з залученням вертольотів з ме-

тою відстеження та розпізнавання суден у районі, вони допомагають запобігати та зривати захоплення суден, а також стримують озброєні пограбування [8]. За запитом ООН НАТО також погодилася супроводжувати вантажні морські судна Офісу ООН з допомоги Місії Африканського союзу в Сомалі (АМІСОМ) до входу до порту Могадишо за допомогою наявних сил і засобів. Нововведення полягає в тому, що Альянс розширив свій підхід до боротьби з піратством, запровадивши новий елемент до цього завдання: наразі він вивчає, як можна допомогти країнам регіону (за їхнім запитом) в розвитку власних можливостей боротьби з піратством. Характерною рисою операцій НАТО нового покоління стала їх багатокomпонентність, тобто розширене коло визначених мандатом операції завдань і відповідна структура миротворчої місії. Звичайно, перш за все йдеться про силові важелі впливу на припинення ескалації насильства або подолання конфліктних ситуацій за умов неефективності вжитих дипломатичних заходів. Лише спільними зусиллями можна вирішити завдання, яке поставив перед собою Альянс, а саме: розширення зон стабільності [5].

Розширення зон стабільності стало головною передумовою трансатлантичної безпеки. Звичайно, колективна оборона Альянсу залишається основним завданням, однак поява нових викликів і загроз, які виникають далеко за межами зони відповідальності НАТО, не можуть бути поза увагою блоку. Зокрема, тероризм, розповсюдження зброї масового знищення і проблема «країн-ізгоїв» представляють собою виклики, які неможливо подолати, виходячи лише з «територіального» розуміння безпеки. Стамбульський саміт НАТО 2004 року дав відповідь на питання, яким чином Альянс забезпечуватиме стабільність своїми активними діями, а саме: розбудова відносин в сфері безпеки зі все зростаючим числом країн-партнерів: від Балкан через Кавказ до Центральної Азії, через Середземне море до країн арабського світу; проведення військових та інших операцій (там, де це необхідно) від патрулювання акваторії Середземного моря до миротворчих операцій на Балканах, в Іраку та Афганістані (зокрема, за рахунок розгортання так званих «Груп реконструкції провінції» («Provincial Reconstruction Teams»); модернізація методів цивільно-військового планування і підготовки кадрів [6, с. 122 – 123].

Особливостями використання контингентів збройних сил НАТО на сучасному етапі є: перехід до глобальної інтервенційної політики з використанням військових засобів; пріоритетне використання тимчасових (ситуаційних)

коаліцій з деякими країнами-партнерами; вибіркоче використання союзників та стійких альянсів (зокрема, атлантичного або австралійського); упереджувальні акції з усунення безпосередніх загроз або жевріючих конфліктів.

Висновки. При домінуванні «жорстких» загроз та регіональної біполярності НАТО залишатиметься, як і в часи «холодної війни», основним стовпом європейської колективної безпеки й оборони. В порівнянні з однополярним світом, коли НАТО змушена була реагувати на глобальні загрози, а відтак брати на себе функції глобальної структури безпеки, в умовах багатопольярного світу вона буде змушена повернутися до сфери традиційної регіональної відповідальності з можливостями реагування на окремі виклики глобального характеру. Але, попри повернення до традиційних функцій і завдань, НАТО в цій системі регіональної біполярності зіткнеться з новою проблемою. Умовно її можна назвати дилемою між глобальною стратегією кооперативної безпеки й стратегією регіонального стримування Росії. Без реалізації таких функцій біполярна система європейської безпеки виявиться нестійкою, нестабільною та неефективною. Очевидно, що для реалізації таких функцій НАТО буде змушене вдатися до концентрації ресурсів на ключових і найбільш перспективних напрямках.

В умовах існування традиційних та появи нових загроз безпеки як євроатлантичне співтовариство, так і світ у цілому стоять перед загрозою звичайної війни, регіональних конфліктів, етнічних чисток та навіть геноциду. Водночас ніщо не свідчить про те, що сучасна архітектура безпеки не може подолати ці виклики за умов відповідного фінансування і політичної волі зацікавлених держав та/або інституцій. Організація Північноатлантичного договору фактично зберігає свою актуальність з точки зору європейської безпеки як за часів «холодної війни», так і сьогодні. Відтак не існує раціонально обґрунтованої причини пониження статусу НАТО.

Подальші ініціативи НАТО щодо боротьби із «жорсткими» та «м'якими» загрозами повинні набувати універсального характеру, а також відповідати сучасним воєнно-політичним реаліям та ситуації в світі. Ліквідація застарілих методів та процедур протидії викликам і загрозам забезпечить більш високий рівень ефективності проведення різного роду операцій та місій. В цілому, вищезазначені обставини сприятимуть подальшому розвитку НАТО як провідної міжнародної організації, яка за допомогою сучасних механізмів та інструментів, продовжуватиме боротьбу із «жорсткими» та «м'якими» загрозами безпеці в світі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вонсович О.С. Функціональний аналіз структур безпеки в Європі [Текст] / О.С. Вонсович // Гілея: науковий вісник : Зб. наук. праць. – К.: 2010. – Вип. 40. – С. 499-509.
2. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України [Текст] / Б.О. Парахонський, Г.М. Яворська, О.О. Резнікова; за ред. К.А. Кононенко. – К.: НІСД, 2013. – 56 с.
3. «М'яка» і «жорстка» сила у світовій політиці. Концептуальні засади, затребувані практикою світової політики [Електронний ресурс] // Economists. – Режим доступу: <http://economists.pro/03-04-2014/blog/29604> (03.04.2014). – Назва з екрана.
4. Най Дж.С. «М'яка сила». Америка і глобальні суспільні блага [Текст] / Джозеф С. Най// День. - 2007. – № 156 (2007). – С. 3.
5. Полторацький О.С. Участь НАТО в боротьбі проти сучасного міжнародного тероризму: уроки та здобутки [Текст] / О.С. Полторацький // Наук. вісн. Дип. акад. України при МЗС України. – К.: 2003. – Вип.8: Зовнішня політика та дипломатія: витоки, традиції, новації. – С. 206-221.
6. Потехін О.В. Глобалізація системи безпеки: навч. посібник [Текст] / О.В. Потехін, І.Я. Тодоров. – Д., 2011. – 248 с.
7. Турція обсудит с НАТО боротьбу с ИГ [Електронний ресурс] / BBC Україна. – Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/ukraine_in_russian/2015/07/150727_ru_s_turkish_air_strike (27.07.2015). – Назва з екрана.
8. Counter-piracy operations [Electronic resource] // Official web-site of North Atlantic Treaty Organization. – Regime to access: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48815.htm?selectedLocale=en (26.03.2015). – Title from screen.
9. NATO and Afghanistan [Electronic resource] // Official web-site of North Atlantic Treaty Organization. – Regime to access: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8189.htm?selectedLocale=en (07.05.2015). – Title from screen.
10. NATO's relations with Bosnia and Herzegovina [Electronic resource] // Official web-site of North Atlantic Treaty Organization. – Regime to access: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49127.htm?selectedLocale=en (20.07.2015). – Title from screen.
11. NATO's role in Kosovo [Electronic resource] // Official web-site of North Atlantic Treaty Organization. – Regime to access: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48818.htm?selectedLocale=en (24.03.2015). – Title from screen.
12. Nye J.S. Jr. Soft Power: The Means To Success In World Politics [Text] / Joseph S. Nye Jr. // Public Affairs. – 2004. – 208 pp.
13. Operation Active Endeavour [Electronic resource] // Official web-site of North Atlantic Treaty Organization. – Regime to access: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_7932.htm?selectedLocale=en (26.03.2015). – Title from screen.
14. Smart Defence [Electronic resource] // NATO Review magazine. – Regime to access: <http://www.nato.int/docu/review/topics/en/Smart-Defence.htm>. – Title from screen.

Стаття надійшла до редакції 11.07.2015

REFERENCES:

1. *Vonsovych O. S. Funktsionalnyi analiz struktur bezpeky v Yevropi (Functional analysis of European security structures). Hileia: naukovyi visnyk : Zbirnyk naukovykh prats*, K.: 2010, Vol. 40, P. 499 – 509.
2. *Mizhnarodne bezpekove seredovyshe: vyklyky i zahrozy natsionalnii bezpetsi Ukrainy (International security environment: challenges and threats to Ukraine's national security)*. K, NISD, 2013, 56 p.
3. «Miaka» i «zhorstka» syla u svitovii politytsi. Kontseptualni zasady, zatrebuvani praktykoiu svitovoi polityky («soft» and «hard» power in world policy. Conceptual bases, which are requested by world policy). *Economists*. – Regime to access: <http://economists.pro/03-04-2014/blog/29604> (03.04.2014).
4. *Nai Dzhofef S. «Miaka syla». Ameryka i hlobalni suspilni blaha («Soft power». America and global public benefits)*. *Den*, 2007, № 156 (2007), P. 3.
5. *Poltoratskyi O. S. Uchast NATO v borotbi proty suchasnoho mizhnarodnoho teroryzmu: uroky ta zdobutky (NATO's participation in struggle against modern international terrorism: lessons and achievements)*. K, 2003, Vol.8 : *Zovnishnia polityka ta dyplomatiia : vytoky, tradytsii, novatsii*, P. 206 – 221.
6. *Potiekhin O. V., Todorov I. Ya. Hlobalizatsiia systemy bezpeky: navch. posib. (Globalization of security system: tutorial)*. D, 2011, 248 p.
7. *Turtsyia obsudyt s NATO borbu s YH (Turkey will discuss with NATO struggle with ISIL)*. BBC Ukraina. – Regime to access: http://www.bbc.com/ukrainian/ukraine_in_russian/2015/07/150727_ru_s_turkish_air_strike (27.07.2015).
8. Counter-piracy operations. Official web-site of North Atlantic Treaty Organization. – Regime to access: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48815.htm?selectedLocale=en (26.03.2015).
9. NATO and Afghanistan. Official web-site of North Atlantic Treaty Organization. – Access mode: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8189.htm?selectedLocale=en (07.05.2015).
10. NATO's relations with Bosnia and Herzegovina. Official web-site of North Atlantic Treaty Organization. – Regime to access: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49127.htm?selectedLocale=en (20.07.2015).
11. NATO's role in Kosovo. Official web-site of North Atlantic Treaty Organization. – Regime to access: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48818.htm?selectedLocale=en (24.03.2015).

12. Nye Joseph S. Jr. *Soft Power: The Means To Success In World Politics*. Public Affairs, 2004, 208 pp.
13. Operation Active Endeavour. Official web-site of North Atlantic Treaty Organization. – Regime to access: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_7932.htm?selectedLocale=en (26.03.2015).
14. Smart Defence. NATO Review magazine. – Regime to access: <http://www.nato.int/docu/review/topics/en/Smart-Defence.htm>.

Вонсович Олександр Сергійович - кандидат політичних наук, доцент
Київська гуманітарна академія
Адреса: 01030, м. Київ, вул. Рейтарська, 19А
E-mail: sefinrof@ipnet.ua

Vonsovych Oleksandr Sergijovych – PhD in political science, associate professor
Kyiv academy for the humanities
Address: 19A, Rejtars`ka Str., Kyiv, 01030, Ukraine
E-mail: sefinrof@ipnet.ua